

Vi skärgårdsbor

Nr 1 maj 2012

Tidningen från Skärgårdarnas Riksförbund

SRF Årsstämma i Lysekil

Skärgårdsskolor runt Östersjön i filmprojekt

Miljöersättningar och jordbruk i skärgårdarna

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Mellan hägg och syren

En gång myntade någon uttrycket "mellan hägg och syren". En poetisk omskrivning av den vackra försommaren med blomning och nytt liv i markerna. Den där tiden kan bli ganska lång i skärgårdarna. Havets kyla dämpar våren och avståndet mellan landets skärgårdar är så stort att bönderna har vårsådden klar i söder medan man ännu kör bil på isarna i norr. Den som vill uppleva "mellan hägg och syren" har fina möjligheter i landets alla skärgårdar.

Jag tycker att skärgården är som finast nu. Från den tidiga våren efter islossningen och fram till midsommar händer det så mycket med flyttfåglar som passerar, och återkommer, och växlingarna i färg redan i alarnas kronor och senare lövsprickningen.

Vi arbetar ju med en rad olika frågor i vårt riksförbund. Vi försöker att se möjligheterna i de olika förändringarna som sker. Skärgårdsborna vill inte vara nejsägare som biter sig kvar i "det var bättre förr". För tiden har ju den egenskapen att "förr" kommer inte tillbaka.

Förutsättningarna förändras och våra frågor får angripas med nya perspektiv. De storstadnära skärgårdarna in på Stockholm och Göteborg hyser mer än hälften av landets skärgårdsbor. Här är frågor kring mark och exploatering starka, liksom kommunikationer med de stora arbetsmarknaderna. Det är bra att man börjar jämföra hur de två storstadsområdena arbetar med

sina respektive skärgårdsfrågor. För olikheterna är stora. Läs om när stockholmarna åkte till västkusten.

Så vill vi, som vanligt, slå ett slag för de traditionella näringarna. Vår övertygelse är att det finns mycket stora vinster i att arbeta strategiskt med jord, skog och fiske. Alla tre näringarna som ger skärgårdarna en själ. Den levande skärgården innehåller ett öppet och brukat landskap och ett aktivt arbete med havets resurser. Därför är det viktigt att man ger dessa näringar möjligheter för framtiden.

Dit hör att ta hänsyn till våra förutsättningar när de stora besluten nu ska tas om till exempel jordbrukspolitiken. För skärgårdarna handlar det allt mer om att vårda ett landskap på ett klokt sätt. Vår uppfattning är att det bäst sker genom kloka spelregler och avtal med aktiva skärgårdsbönder. Men det finns många intressenter i detta och det skriver vi om i detta nummer.

Min egen uppfattning är att vi nog kommer att möta en liknande utveckling inom skärgårdsfisket. Situationen med den låga lönsamheten i yrket är sådan att vi nu riskerar att förlora en hel yrkeskår. Fisket måste titta mer på hur andra näringar arbetar med att behålla aktiva företag och de tjänster de gör för en året runt levande skärgård. Så en dos fiskeoptimism får ni också i detta nummer.

Bengt Almkvist, ordförande SRF

Vi skärgårdsbor

Nr 1, maj 2012

Tidningen producerad av Skärgårdarnas Riksförbund. Utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare
Bengt Almkvist, ordf SRF

Redaktion
Eva Widlund

Foto
Om inte annat anges Eva Widlund

Postadress
Södra Vinön 112, 715 93 Vinön

Redaktionens e-postadress
redaktionen@skargardarnasriksforbund.se

Framsida
Får i Sankt Anna
Foto: Anna-Karin Utbult Almkvist

Förbundets e-postadress
info@skargardarnasriksforbund.se

Hemsida
www.skargardarnasriksforbund.se

Produktion och tryck
Linder Roths Tryckeri, Vingåker 2012

ISSN 2000-0448

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling:
Europa investerar i landsbygdsområden

Storstadsnära skärgårdar - tema på Skärgårdsmöte

Jan-Eric Ericsson och Pia Södergren ordförande i BSR respektive SIKO utbyter tankar kring hur det är att bo och verka i en storstadsnära skärgård.

I mars i år hölls det sjunde Skärgårdsmötet i projektet Skärgårds Leader. Temat var Storstadsnära skärgårdar och deltagarna fick diskutera specifika problem i de storstadsnära skärgårdarna och utbyta erfarenheter.

Skärgårdslandstingråd

Efter inkvartering på Hönö hotell samlades deltagarna på Fiskemuseet för en rundtur på museet. Efter att ha lyssnat runt bland deltagarna så kunde vi konstatera att det var mycket av kulturhistorien som stämmer in både på ostkusten och på västkusten, samtidigt som det finns skillnader. Efter rundturen samlades vi runt fikaborden och avnjöt äkta Hönökaka.

Med på mötets första del var Stockholms Skärgårdslandstingsråd, Gustav Andersson (c) som berättade hur skärgårdsfrågorna hanteras i Stockholms läns landsting. Någon motsvarande tjänst finns inte i Västra Götalandsregionen. Innan middagen passade deltagarna på att förhöra sig hur det fungerar med bostäder, kommunika-

tioner, service och skolor i de olika kommunerna som var representerade.

Egen ö-kommun

Nästa dag inleddes med en kortare sightseeing innan vi besökte Öckerö kommunhus där kommunchef Ingvar TH Karlsson och kommunstyrelsens vice ordförande Rolf Edvardsson presenterade den kommunala verksamheten.

Något som skiljer Öckerö kommun från många andra skärgårdskommuner är att hela befolkningen bor på öar, i många andra kommuner utgör skärgårdsbefolkningen endast en liten minoritet och det kan vara svårt att få gehör för frågor som berör skärgårdsbefolkningen.

Turen gick vidare

Efter ett besök på Sjösäkerhetsskolan lämnade vi så Öckerö kommun och med en lunchpaus vid Tjörnbron tog vi oss vidare mot Orust och Gullholmen. På Gullholmen fick vi se hur ett genuint skepparhus såg ut i slutet

på 1800-talet. Skepparhuset är i dag ett unikt museum med huset och inredning i ursprungligt skick samt ett skutmuseum och en sjöbod.

Mötet avslutades så i Grundsund där vi fick träffa representanter för Skaftö öråd som driver många stora och små projekt med framgång och framåtanda.

Under delar av mötet fanns LokalTV Väst på plats. Intervjuer med Bohusläns skärgårdsråds ordförande Jan-Eric Ericsson och Stockholms Skärgårdslandstingsråd Gustav Andersson finns på nätet. Se bifogad länk <http://www.lokaltvvast.se/?p=1311>

Efter mötet tog BSR:s ordförande kontakt med Regionutvecklingsrådet i Västra Götaland och den 23 maj kommer representanter för BSR och presidiet för Regionutvecklingsnämnden att träffas och diskutera skärgårdsfrågor.

*Text och foto:
Anetté Larm Johansson*

Inte bara frågor kring arbete, boende, kommunikationer och service förenar Bohusläns, Göteborgs och Stockholms skärgårdar, även Evert Taubes melodier binder samman skärgårdsborna.

Skärgårdsbor från öst och väst i samvaro på Fiskemuseet på Hönö Klova.

Natur- och kulturturism

Tankesmedja för friluftsliv på Djurö

Den 14-15 mars hölls för åttonde året, en stor konferens som samlar representanter för alla möjliga organisationer och myndigheter som arbetar med natur- och miljöfrågor i vidaste bemärkelse. Årets tema var Natur- och kulturturism och konferensen invigdes av två generaldirektörer, Maria Ågren, Naturvårdsverket och Christina Lugnet, Tillväxtverket. För första gången var också vi i SRF inbjudna. Eva Widlund och Camilla Strandman deltog tillsammans med bortåt 250 intresserade och diskussionslystna delegater.

Rikt utbud av workshops

Det var ett riktigt smörgåsbord av seminarier och workshops där man blev tvungen att välja ämnen eftersom flera saker pågick samtidigt. På menyn stod till exempel:

- Natur- och kulturturismen, staten och kapitalet.
- Natur- och kulturskyddade områden – tillgång eller hinder för turismutveckling?
- Allemansrätten och dess framtid. – Mindre krångel, mer ordning och reda – om regler, skatter och lönsamhet för naturturismen.

Det gavs också tillfälle att utomhus vara med om lite praktiska moment i naturguidning och rollspel(!), då några aktiva naturguider och några medlemmar i rollspelsföreningar visade och berättade om sina sätt att använda naturen.

Vi från SRF deltog i så mycket vi kunde pressa in, bland annat var Eva med på en workshop om naturguidning eller naturvägledning och en om samverkan mellan offentliga och privat aktörer inom naturturism. Det senare var mycket intressant där olika aktörer från södra Öland berättade utifrån sin synvinkel. En kvinna med lantbruk och gårdsbutik inledde och vi fick även höra representanter från bland annat kommunen och länsstyrelsen Dessutom var Camilla på två olika seminarier kring Allemansrätten, som var mycket bra. Det blev mot slutet tillfälle att presentera SRF för LRF:s chefsjurist Fredrik Bonde, som tagit initiativ till ett "Allemansrättsligt forum". Där kommer man att samla olika intresseorganisationer från båda sidor för att på ett konstruktivt sätt fortsätta dialogen som förhoppningsvis kan leda fram till rimliga

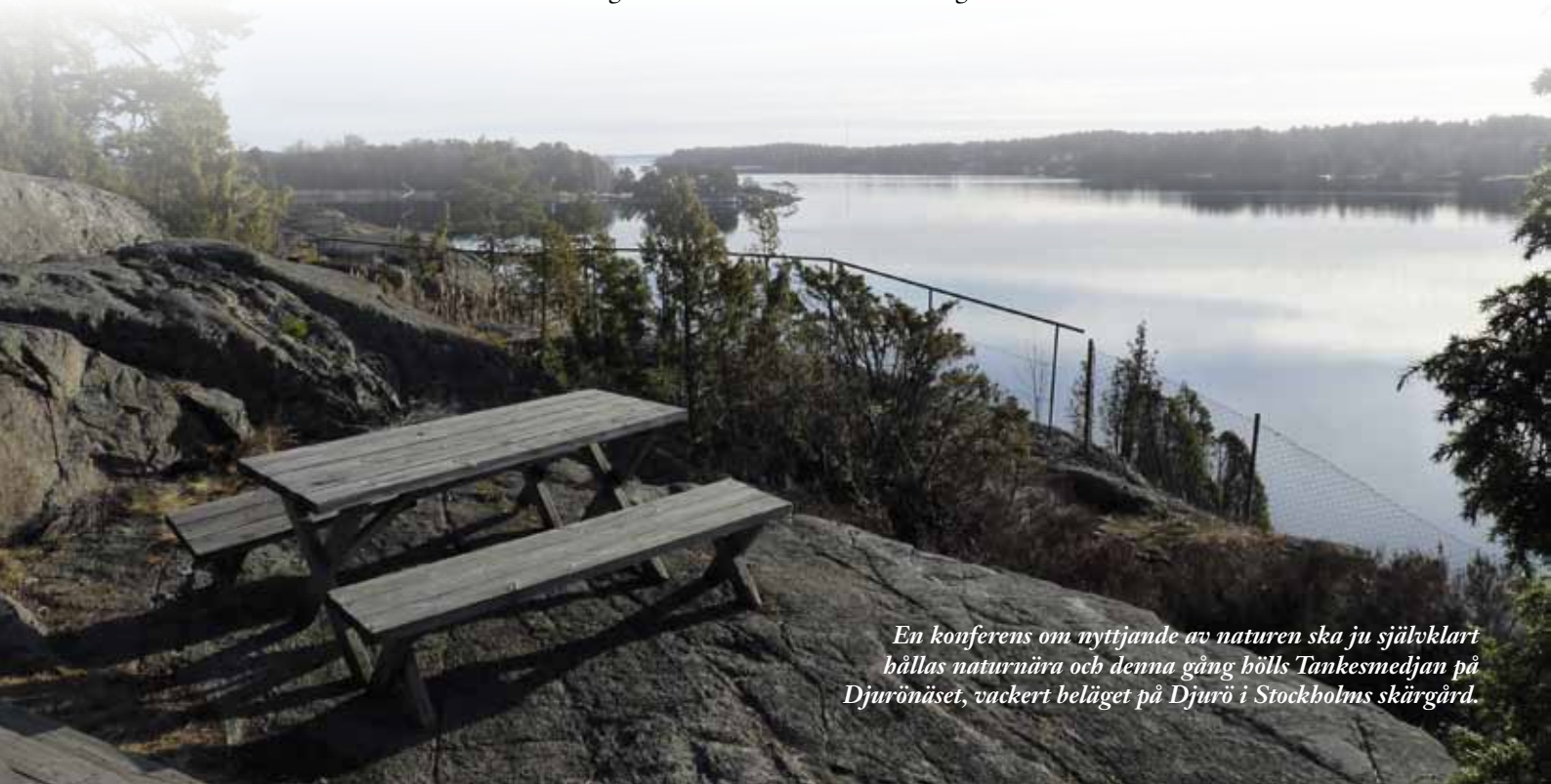

Christina Lugnet från Tillväxtverket var en av invigningstalarna vid årets Tankesmedja.

lagtolkningar och regler. De speciella skärgårdsfrågorna kring bryggor, fisketurism och strandskyddslagens tomtplatsbegrepp behöver lyftas fram, för den största diskussionen handlade mest om bärplockning och naturguidning i allmänhet.

Allemansrätten och Äganderätten

På Djurömotet deltog också de två personer, Margareta Svenning och Klas Sandell, som skrivit rapporten (som alltså inte är en formell utredning vilket felaktigt påstås) kring allemansrätten, vilken Naturvårdsverket skickat ut för inhämtande av synpunkter från organisationer och andra. SRF har lämnat ett svar, se hemsidan!

En konferens om nyttjande av naturen ska ju självklart hållas naturnära och denna gång hölls Tankesmedjan på Djurönäset, vackert beläget på Djurö i Stockholms skärgård.

Någon uttryckte problemställningen så här: Det är lite skavsår mellan Allemansrätten och Äganderätten. Och det är väl en bra sammanfattning av läget, nu gäller det att hitta bästa skavsårsplåstret!

Nationalpark på skotskt vis

Ett mycket inspirerande inslag var skotten Duncan Brydens föredrag om Cairngorms National Park, också kallad The Roof of Scotland. Parken bildades 2003 efter många års intensivt arbete. Den är 4 500 km² och omfattar ett stort område i centrala Skottland med såväl höga berg och vildmark som samhällen och jordbruksmarker. En stor skillnad när det gäller syftet med parken jämfört med våra svenska, är att nästan lika viktigt som naturskyddet är att parken ska bidra till uthållig ekonomisk och social utveckling av samhällena inom området. Ibland uppstår förstås målkonflikter mellan bevarande och utveckling, och då brukar bevarandebestånden väga tyngre. Men Duncan Bryden betonade flera gånger de viktiga samråd och den lokala förankring, som är grunden för hela parkutvecklingen, något som vi i Sverige

har en hel del att lära av. En annan viktig skillnad mot svenska nationalparker är att Cairngorms består till 75% av privatägd mark. I Sverige är det staten som äger marken i nationalparkerna.

Örebro, årets friluftskommun

Två givande konferensdagar avslutades med att miljöminister Lena Ek höll ett inspirerat litet tal som väl fångade upp den mängd av frågor som ventilerats och därpå delade hon ut priset till Sveriges Friluftskommun 2012. Det blev Örebro som prisades för sitt mål-inriktade och aktiva arbete att ge friluftsliv och rika naturupplevelser till sina kommuninnevånare.

Syftet med Tankesmedjan är att vara en mötesplats och ett forum för dialog om utveckling av friluftslivet och en fungerande allemansrätt. Djurömötet gav förutom de schemalagda aktiviteterna möjlighet att skapa kontakter och mingla, något som alltid är värdefullt. Vi från Skärgårdarnas Riksförbund delade ut våra visitkort och gjorde vad vi kunde för att märkas!

Camilla Strandman och Eva Widlund

Duncan Bryden berättade om Storbritanniens största nationalpark i Skottland, Cairngorms National Park.

För den som inte kunde delta i denna konferens men som tycker att det låter intressant finns flera filmer på Naturvårdsverkets hemsida, webbsändning från Tankesmedja för friluftsliv 2012.

<http://www.naturvardsverket.se/Start/Om-Naturvardsverket/Dokumentation-fran-seminarier/Dokumentation-Tankesmedja-for-friluftsliv-2012/>

Kusträddardagen

- ett initiativ från Håll Sverige Rent

Många tusen ton skräp slängs i våra hav och på våra stränder varje år. Det är en sorglig syn! Dessutom är det livsfarligt för fåglar, fiskar och sälar. Nu får det vara nog, tyckte man från organisationen Håll Sverige rent. Med stöd av Havs- och vattenmyndigheten drog man igång kampanjen Kusträddarna för att uppmärksamma vad som händer utmed våra stränder.

Den 21 april arrangerades Kusträddardagen på utvalda stränder, från Strömstad till Simrishamn. Då uppmanades folk att bli kusträddare och plocka skräp och dokumentera det på bild för att kunna lyfta frågan om vem som bär ansvaret och vad som kan göras. Det blev en fantastisk uppslutning, över tusen personer blev kusträddare och bidrog därmed till att vi alla kan få rena, härliga bad till sommaren. Arrangörerna är mycket nöjda. Nu håller man på att räkna hur mycket skräp som samlades ihop. Det kommer att presenteras på deras webbplats: www.kustraddarna.se

Kusträddardagen är en del av Håll Sverige Rents nationella Skräpplockardagar och nästa år kommer förhoppningsvis det spridas till flera kuster i vårt land. Det finns nog fler som vill bli kusträddare.

Eva Widlund

*Västra Rossö, Strömstad
Foto: Håll Sverige Rent*

Skärgårdardarnas Riksförbund
Årstämma i Lysekil
18 februari 2012

God uppslutning på SRF:s årsstämma

Lysekil bjöd på ett blandat väder när skärgårdsbor från hela landet kom på besök under en helg i februari. Typiskt väder för Bohuslän - enligt bohuslänningarna - var det under lördagen med regn och blåst men på söndagen sken det upp och vi kunde över fjorden se samhällen som Fiskebäckskil. Skärgårdarnas Riksförbund var här för att hålla årsstämma. Nästan alla medlemsföreningar hade representanter närvarande och många hade rest länge för att ta sig till "framsidan" av Sverige som en del ville uttrycka det.

De kom från alla håll, skärgårdsbor ända från Luleå skärgård i norra Sverige och längs med hela Sveriges kuststräcka, samt även från Ven i söder, Visingsö i Vättern och Vinön i Hjälmaren. Många hade tagit sig över isarna på olika sätt tidig morgon för att sen åka bil, tåg, flyg och/eller buss för att nå färjeleden Gullmarsleden där någon av färjorna Gullbritt eller Gullmaj tog oss den tio minuters långa resan över Gullmarsfjorden. De gula färjorna är något som många är välbekanta med men storleken på färjorna och längden på lederna varierar.

Lysekil i Bohuslän

Värdföreningen Bohusläns Skärgårdsråd BSR välkomnade oss till Lysekil med en salladsbuffé på fredagskvällen i Seglarklubbens lokaler som även fungerade som vår möteslokal denna helg. Allt var mycket välordnat och det vara bara att promenera

snett över gatan för att sen komma till Strandflickorna, det trevliga hotellet där vi bodde.

Havets hus

Ett studiebesök i Havets Hus inledde lördagen, en duktig guide berättade med inlevelse om alla djur man hade i akvarierna och skärgårdsborna lyss-

nade intresserat och ställde en hel del frågor. I de stora akvarierna kunde vi se så gott som alla fiskarter som finns i Skagerack och även många andra intressanta växter och djur. När vi hade lyssnat färdigt på guiden fick Bobo, vår fiskare i styrelsen fortsätta att berätta under en rundvandring i akvariet.

*Femfilig väg över Gullmarsfjorden
med färjan Gullbritt*

Styrelse med geografisk spridning

Därefter började själva årsstämman som innehöll ett omfattande program och därför fortsatte även på söndagen. Den nya styrelsen som valdes i maj förra året blev omvald, vilket innebär att Riksförbundets styrelse är geografiskt förankrad i stora delar av landet.

På gruppbilden finner vi styrelsen i den främre raden. Från vänster sitter Dag Lundman från Hamburgsund som nu nästan var på hemmaplan. Sten-Åke Persson hade åkt färja och bil från Ven i Öresund. Anetté Larm Johansson från Orust, adjungerad i styrelsen som förbundets ekonomiansvarige hade fixat en hel del kring detta trevliga möte. Lena Egnell från Holmön hade rest med flyg och hyrbil. Bengt Almkvist från Sankt Anna i Östergötland blev omvald till förbundets ordförande. Lennart Andersson från Söderhamn hade pusslat ihop tåg och buss för att komma till Lysekil. Bobo Roysson från Grundsund är SURF:s representant i styrelsen. Camilla Strandman, förbundets vice ordförande, längst till höger, är från Nämdö i Stockholm skärgård. Eva Widlund, som är fotografen här är också adjungerad i styrelsen som den som jobbar med informationsfrågor.

Grupparbeten

Riksförbundet har ett antal frågeställningar som är viktiga för skärgårdsborna. Gruppvis samtalade man om frågor som energi, framför allt förnybar energi där Lennart Andersson är förbundets expert. Fiske- och jordbruksfrågor stod i fokus i en annan grupp. Skola och bredband i en tredje grupp och kommunikationer med fokus på färjorna i en fjärde. En övergripande frågeställning kring boende, mark- och vattenförhållanden och befolkningsutvecklingen framhölls också under grupparbetena.

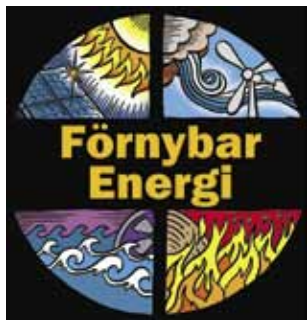
Lokala delikatesser

SRF:s fiskegrupp hade träffats en dag innan vi andra kom, och då fått tillfälle att göra ett pass ombord på Bobo Royssons fiskebåt. En rapport från denna fisketur finns på annan plats i tidningen. Man hade tydligen god fiskelycka och lördagskvällen kunde därför ägnas åt en dignande buffé med nykokade havskräftor och räkor med goda tillbehör. Som extra krydda serverades allsång och fiolspel, med rättvis fördelning av Taubesånger från såväl väst- som ostkust.

Text och foto:Eva Widlund

Mycket prat kring viktiga frågor blev det under grupparbetena, uppskattad tid av deltagarna. Att samtala om vad som är lika och vad som skiljer de olika områdena åt är givande. Kanske får man med sig en del goda idéer hem och kanske kan man samverka i vissa frågor.

Arbetsgruppen Förnybar Energi

Vi har nu sedan ett år tillbaka jobbat i ett antal arbetsgrupper. När det gäller energi kallades gruppen till att börja med Alternativ Energi men bytte sedan namn till Förnybar Energi. Vid vårt representantsskapsmöte i Lysekil i februari föreslogs att vi rätt och slätt skulle byta till enbart Energi.

Nu togs inget beslut om detta, men vi måste ta i beaktande att målet är att finna energikällor som vi har i vår lokala miljö och som är förnybara och då handlar det om sol, vind, vatten och bioenergi. Visserligen är kol, olja och naturgas också förnybara men under en väldigt lång tid, många miljoner år.

Agenda 21

När FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling (Agenda 21) togs i Rio de Janeiro 1992 fastställde man 4 viktiga områden och det är:

- Vi får inte ta upp fossilt material och mineraler ur jorden i högre takt än de nybildas
- Vi får inte sprida material, sopor och föroreningar, i större mängder än som naturligt kan brytas ner.
- Vi måste bevara utrymmen för växter och djur.
- Hänsyn måste tas till kommande generationer och utvecklingsländer.

Med dessa 4 punkter i tankarna formas målen för vad vi skall jobba med ganska lätt. Det innebär att förutom energifrågorna kommer även hanteringen av avfall, vatten och avloppsfrågorna, vård av naturen att vara viktiga punkter i vårt arbete. En bra förebild är Samsö som vi beskrivet i en tidigare artikel i Vi skärgårdsbor. (nr 3 2010)

Green Islands

Parallellt med arbetsgruppen pågår projektet Green Islands i Baltic Sea vars frågor är desamma.

Fram till 2013 pågår seminarier, möten, träffar, inventeringar som så småningom skall utmynna i en "katalog" med lämpliga lösningar för öar.

Visst skulle det vara en dröm att de som bor på en ö själva kan producera sin egen el och värme. Se till att soporna stannar kvar på ön och omvandlas till en resurs, samtidigt som man har kunskap om vad som påverkar naturslitage mm. Detta sedan man genomfört Ekosystemtjänstundersökning av ön.

Goda exempel

Arbetsgruppen Förnybar Energi samlar just nu in exempel på lösningar på energi, vatten och avloppslösningar med mera. Detta redovisas än så länge på Söderhamns Kust- & Skärgårdsförenings hemsida, se adress nedan.

SRF:s arbetsgrupp Förnybar Energi tar emot tips på småskaliga lösningar, tips om innovationer med mera på min mailadress.

Som ett bra exempel vill vi nu visa vad Vinöns kultur- och hembygdsförening har åstadkommit. De har på Utescenen vid skolgården placerat 28 solcellsmoduler på taket som de beräknar skall leverera 7000 kWh per år. Anläggningskostnaden räknar de skall räknas hem på 10 år.

Fler sådana exempel vill vi ha!

Lennart Andersson
Arbetsgruppen Förnybar Energi

lennart.andersson@soderhamn.com
www.skargardsforeningen.se

Takteglet på Vinöns utescen har bytts ut mot solceller.

Återträff Skärgårdsskolor

En strålande fin vinterdag i februari bar det av till Sankt Anna i Östergötland. Det var dags för återträff för pedagoger från olika skärgårdsskolor. Det hade nu gått fem månader sen upptaktsmötet på Möja där riktlinjerna för det svenska skolnätverket lades och datum för nästa träff bestämdes. Då visste man inte att dagen för återträffen skulle sammanfalla med de nationella proven för år sex och därmed göra det omöjligt för en del skolor att frigöra personal för att delta i återträffen.

Några nya ansikten och några bekanta lärare från förra träffen var det som dök upp i Sankt Anna där Annika Hassel på Sankt Annas skola hälsade välkommen.

Sankt Anna skola

Skolan, som är en F-6 skola ligger naturskönt alldeles intill Sankt Anna kyrka med gångavstånd ner till vattnet såsom en skärgårdsskola bör ligga. Hit kommer barn från ett stort område både från öar och från fastlandet. Den gamla skolbyggnaden är från 1902 och har kompletterats i omgångar av byggnader för flera klassrum, för idrott, förskola och fritidsverksamhet.

Denna fredag hade alltså ett lärargäng lagt beslag på ett av rummen och eleverna kikade lite nyfiken och undrade nog vad vi hade för oss här.

Regelbundna träffar

Förutom den efterlängtade tiden för erfarenhetsutbyte, pedagogiska samtal, tips om bra litteratur och länkar med mera planerades nätverkets framtid och upplägg. Två gånger om året vill nätverket anordna träffar på olika ställen. Vid varje träff ska det vara ett tema som samtidigt innehåller någon form av fortbildning för de deltagande pedagogerna. Förutom utbytet mellan lärarna vill man även få till ett utbyte mellan eleverna.

Fotografera Vårtecken

Den första elevaktiviteten i nätverket blev att dela med sig av sina

vårtecken. Våren kommer vid olika tidpunkter i vårt avlånga land. Hur märker barnen att våren är på gång? Från vecka tio har elever i olika skärgårdsskolor gått ut med kameran för att fånga något vårtecken. En gång i veckan skickas dessa bilder till alla som har anslutit sig till just denna aktivitet i nätverket. Till hösten blir det någon annan aktivitet för de klasser som då vill delta.

Nätverket växer

Nätverket för skärgårdsskolorna växer. Det finns olika grupperingar så alla ska kunna känna sig hemma i någon grupp. Än så länge är det mest lärare som jobbar med år 1–6. Några för-

skollärare har hört av sig och fler rektorer kunde vara trevligt att få med.

Facebookgrupper

Nätverket har startat två facebookgrupper där vi hoppas att samtalen kring skärgårdsskolorna kommer bli intressanta. Gruppen "Skärgårdsskolor i nätverk" är för alla som jobbar i skolorna. "Bevara våra skärgårdsskolor" är för alla som engagerar sig i frågan.

Eva Widlund

eva.widlund@skargardamasriksforbund.se
www.skargardamasriksforbund.se

**Skärgårds
Leader**

På en härlig vinterpromenad ser vi här Kicki, Jessica, Märnit, Jannicke, Annika och Birgitta.

Film förenar

Filmläger på Gotland september 2011

Foto: Kerstin Olander, Film Stockholm

Att se på film är roligt och intressant, tycker nog de flesta. Men att få göra egen film! Det är väl ändå ännu bättre. Så här i slutskedet av det treåriga filmprojektet frågade vi några av de deltagande eleverna och lärarna om hur det har varit att delta i Yo!BaNa. Pontus i sjuan och Miranda i sexan på Möja skola och Palle i femman och Axel i sexan på Björkö-Arholma skola har här svarat tillsammans med sina lärare.

Vad har varit bra med Yo!BaNa?

Eleverna är otroligt positiva när det gäller Yo!BaNa, berättar Åsa Ivarsson på Möja skola. Allt har varit kul och bra, tycker eleverna. Det har varit kul att få träffa nya kompisar, trevliga personer och lärare. Speciellt positivt har det varit att få jobba med proffs när det gäller tekniken och redigeringen.

Kompisar på filmläger

Sedan starten på projektet har det varit ett lokalt filmläger för Stockholmsregionen på Barnens ö och ett läger på Gotland och nu senast ett på Åland tillsammans med elever från alla deltagande regioner Stockholm, Gotland, Åland, Västaboland och Estland.

Sedan har de olika skolorna haft filmdagar både med hjälp av filmpedagogerna och egna filmdagar. Lägren har uppskattats mycket. De har varit roliga och givande både när det gäller nya kunskaper och att få träffa kompisar från andra öar.

Pontus tycker att Ålandslägret var bäst men den bästa filmen "Testamentet" som han var med och gjorde var på Barnens ö. Miranda var med på Gotlandslägret och skaffade sig nya kompisar som hon håller kontakten med via facebook och SMS. Palle som har varit på två läger har fått kompisar både på Gotland och på Åland. Axel har varit med på alla läger och har nu massor med kompisar från Stockholm, Gotland och Åland.

Göra film med små medel

På frågan vad de har lärt sig under projektets gång svarar Palle:

- Att göra effekter, redigera med i-MOVIE och en massa annat.
- Att skapa, se och hantera film, säger Axel.

Sammantaget kan man säga att projektet har lärt eleverna att göra film med små medel och att det är så kul att jobba med film.

– Jag slutar aldrig med film, säger Palle. Axel som höll på med film innan instämmer och han vill fortsätta med

film precis som de flesta andra som har deltagit i projektet. Möja skola kommer att fortsätta ha sina filmdagar även efter projektperioden.

Filmen har kommit för att stanna

På Björkö-Arholma skola har man gjort filmer med barn i alla åldrar på skolan, berättar läraren Bosse Gidlöf.

- Vi har gjort animerade filmer, spelfilmer och nyhetssändningar som på TV. Vi har gjort redovisningar i skolämnena och bildberättelser.
- Vi känner nu att filmen verkligen kommit till skolan för att stanna. Film i skolan blir ett alternativt sätt att berätta som ligger nära elevernas verklighet. På köpet får vi elever som lär sig att vara källkritiska och som står väl rustade i en värld där många intressen pockar på deras uppmärksamhet.

Det är Film Stockholm som har varit skolornas samarbetspartner i projektet och de har alltid ställt upp med utrustning och med sina kunniga filmpedagoger.

Ålandslägret

I mitten av april samlades alla deltagare på ett stort filmläger på Åland. Kicki Hammarlund, till vardags IT-pedagog på Vaddö har berättat om denna träff.

Arbetet med filmen

Eleverna träffades på Lemböte lägergård på Åland där de indelades i grupper med elever från olika regioner för att ta sig an uppgiften att göra en mockumentary. Varje grupp hade en egen "tutor" som hjälpte, stöttade och undervisade på engelska för att alla i gruppen skulle förstå. Filmarbetet bestod som vanligt i att göra ett manus, ett bildmanus för att underlätta själva filmandet ur olika vinklar, ute och inne, ljud och sen hela redigeringsbiten med klippning, ljud och effekter. Filmerna visades och presenterades av eleverna på Bio Savoy inne i Mariehamn.

Mockumentary

En mockumentary är gjord som en dokumentärfilm men den är inte sann. Genom att lära sig luras med film lär sig eleverna ett kritiskt granskningsätt gentemot de filmer och den reklam som de dagligen överöses av i TV och Internet.

Samvaro

Eleverna fick ju givetvis tid att umgås med varandra också. Förutom den tid som fanns på lägret så tillbringades

en kväll i Mariebad, äventyrsbadet i Mariehamn. De medverkade också i Filmfiestan med filmvisning och mingel med pizza.

Utbildning för pedagogerna

Pedagogerna på de deltagande skolorna har fortlöpande fått utbildning både rent tekniskt men också teoretiskt i media literacy (hur man undervisar i och med film och annan media). De har också träffats vid flera tillfällen för att hitta former för ökat samarbete mellan skolor i olika regioner.

De medföljande pedagogerna vid detta läger fick teoretisk fortbildning av hög klass. Robert Nordström, berömd nordisk filmare, talade om sina filmer "Iris" och "Vargens år" rent bildtekniskt. Matteo Stocchetti talade om kritiskt förhållningssätt, hur man med film kan ändra ett folks inställning till en företeelse. Lars Lundsten talade om skillnaden mellan att se och visa. Kontexten runt en bild är viktig men en bild förmedlar i sig själv ett budskap.

Hur kan projektet leva vidare?

Kontakter med elever på andra öar har nu knutits. Den gemensamma webbsidan kommer att finnas kvar även efter att projektet är avslutat. Planer för skolor att besöka varandra för att arbeta med film tillsammans finns redan klara. Samarbete över Internet och Skype utan fysisk kontakt har också påbörjats och kommer

med all säkerhet att leva vidare efter projektets slut. Lokalt kommer äldre elever att undervisa de yngre så att filmarbetet får en naturlig fortsättning, avslutar Kicki Hammarlund.

Eva Widlund

Yo!BaNa-

Young Baltic Narratives

Treårigt EU-projekt 2010-2012, under ledning av Film Stockholm

OM filmprojektet

Yo!BaNa är en gemensam kultursatsning som öppnar nya dörrar till kreativitet och livsinnehåll för unga skärgårdsbor i Östersjöregionen, genom unga berättelser på film.

Projektet ska stärka rörlig bild som uttrycksform bland unga skärgårdsbor och höja mediekompetensen genom att fortbilda lärare inom mediepedagogik.

Projektet har också till uppgift att skapa nya forum: återkommande festivaler, sommarläger och virtuella mötesplatser, med syfte att utveckla ungas filmskapande över nationsgränserna och efter projektets slutdatum.

Det är en nationsöverskridande kraftsamling med syfte att utveckla möjligheterna till barns och ungas filmskapande, att stärka barnens identitet som skärgårdsbor och öka deras stolthet över sitt ursprung.

Deltagande skolor

Skolorna som är med finns på Gotland, Runmarö, Svartsö, Möja, Djurö, Björkö/Arholma, Norrsund, Elmsta och Grisslehamn samt öskolorna på Åland, i Estland och i Pargas i Finland.

Projektets hemsida:

<http://www.yobana.eu>

Projektets filmsida:

<http://www.youtube.com/yobanaproject>

Göra film tillsammans är lärorikt och kul. Filmlägren har gett deltagarna vänner på andra öar runt Östersjön.

Foto: Yo!BaNa

Med Bobo på fiske

Husen i det lilla bohuslänska samhället lyser i februarisolen. Vi har en oerhörd tur, det är den allra finaste dagen för året. Solen skiner. Den första vårvärmen känns i luften och havet ligger helt spegelblankt. Delar av Skärgårdarnas Riksförbund ska ut på fisketur med Bobo Royson och hans mamma Kerstin.

Kerstin kör ut båten genom isrännan mitt i Grundsunds hamn, kör slalom mellan drivisflaken utanför hamnen och sen är vi snart ute på öppet vatten. Vi, som hör hemma på ostkusten konstaterar är här är det inte mycket som skyddar mot det öppna havet. Redskapen ombord är inte bekanta för oss, sälarna som sticker upp sina skallar mellan isflaken är visserligen inte av samma art som hemma men frustrationen över mängden säl och förstörda redskap är den samma här som i våra hemnavatten.

Bobo är en ung fiskare och vi undrar varför han började ägna sig åt fisket. På många andra håll i landet saknas ju helt en förnygring bland kustfiskarkåren.

– Jag såg det naturligt att bli fiskare då båda mina föräldrar är fiskare, så jag har alltid fiskat. Sedan gick jag på gymnasiet med inriktning på yrkesfiske och fiskodling.

– På den här delen av kusten finns det ganska många yngre som har kommit in på fisket, så här ser jag ingen fara för fisket som jag förstår att det finns på andra håll i landet.

Redskap, traditioner, säsonger för olika typer av fiske och framför allt de arter som fiskas skiljer sig enormt mycket åt mellan landets kuststräckor. Vi suckar lite avundsjukt när de rosafärgade havskräftorna så småningom börjar fylla korgen. Tänk att kunna fiska sådana lækkerheter i de egna hemnavatten!

Bobo och hans familj fiskar främst kräfta, hummer, krabba, ål, sill, makrill, fjärsing, musslor och ostron.

– Sedan tar vi också med oss folk ut på hummer- och kräftfisketurer.

Bobo berättar att användningen av burar för fiske av havskräftor inte förekommit så länge egentligen. En

liten sillbit riggas upp i mitten av buren och lockar kräftorna att ta sig in genom ingångshålen på sidorna. Vi slås av hur utrymmeskrävande burarna är, mer än halva båtens däck är fullt när hela raden dragits upp och burarna ska spolats rena med spolslangen innan de åter åker ut över relingen igen.

Innan vi far tillbaka in mot Grundsund igen tar vi en liten sväng bland öarna. Bobo pekar ut bra fiskevikar och berättar om omgivningarna.

– På det där berget såg jag en gång något märkligt, en apa med flytväst! Det visade sig att en dansk båt haft apan med sig ombord. Det märks att Bobo trivs med sitt jobb och ser positivt på framtiden. Han berättar om sina utvecklingsplaner, en fiskbil är inköpt och står i en lokal i industriområdet i utkanten av samhället. Vi pratar vidare om sätt att få ökad lönsamhet i fisket, om nya fiskemetoder och gamla traditionella. Vi pratar om säsongerna för de olika typerna av fiske, om fiskelicenser och fartygstillstånd. Vi undrar hur han tror att fisket om tio år ser ut i hans region?

– Jag ser positivt på fisket men negativa saker också svarar han. Vi ser en kraftig ökning på sillen, torsken, skaldjur och japanskt jätteostron men det är annat som ökar också. Men på Bohuskusten är det många som fiskar kräfta. Om torsken ökar kommer nog skaldjuren att minska för torsken äter mycket kräfta och räka med mera.

– Från i år har det blivit stopp på ålfisket så vi får hoppas att dom tillåter det igen för det där med att det är dåligt med ål är bara taget ur luften.

– Jag tror att om tio år är det åter ett bra fiske efter fisk men det kommer nog vara lite mindre skaldjur då.

Tillbaka i Grundsund tar vi Bobo och flickvännen Jannis lille son Zeb och går en promenad. Husen ligger tätt, tätt och många av de vi möter har snickarbrallor på sig. Det spikas och rustas för fullt inför en ny sommarsäsong. I många fönster ser

plastpelargonerna lite solblekta ut men i andra hus vittnar kvarglömda adventsljusstakar på att här har någon i alla fall varit i huset någon gång under vintern. Bobos föräldrar bor vid vattnet, med båten precis utanför medan Bobo, Janni och Zeb bor i ett hus i gammal stil i ett område planerat för fritidshus. Havet syns inte men huspriserna är betydligt mer överkomliga här än i den gamla samhällskärnan.

Grundsund har året-runt-öppen butik. Det föds inte så många barn och årskullarna i skolan är små, det är ganska tyst så här års men om ett par månader kommer fritidsbåtarna fylla kajerna utanför krogar, parkeringsplatser kommer att vara en bristvara och glassköerna kommer att ringla sig långa.

Text: Barbro Nordstedt, Söderöra

*Foto: Barbro Olsson
och Barbro Nordstedt*

Aktuella remissvar från SRF februari 2012

Remissvar över EU-kommissionens förslag till Förordning om en europaisk havs- och fiskerifond

Markera skärgårdarnas betydelse

Skärgårdarnas Riksförbund anser att förslaget till utformning av den nya fonden i det stora hela är bra och rätt hanterat kan bli gynnsamt för utvecklingen i skärgårdsområdena.

Artikel 174

Vi anser att man ska lägga till artikel 174 som tydligt markerar en kärna i den territoriella sammanhållningen inom EU när det gäller behovet av särskild uppmärksamhet åt situationen bland annat på öarna. Det har speciellt stor betydelse att Sverige markerar denna artikel 174 i fördraget. Inget annat EU-land har nämligen så många bebodda öar utan fast landförbindelse som Sverige. Ska något land framhålla betydelsen av att värna intresset för utveckling av det småskaliga näringslivet på öarna och när det gäller att utnyttja de marina resurserna, så borde det givetvis vara Sverige.

Fördelningen av medel ska vara framåt- syftande

I artikel 17, som handlar om "Fördelning av medel" framgår att de resurser som ska finnas tillgängliga för respektive land under programperioden 2014–2020 ska fastställas på grundval av bland annat antalet sysselsatta inom fiske och vattenbruk, produktionsnivån inom fiske och vattenbruk samt andelen fartyg för småskaligt kustfiske i fiskeflottan.

SRF anser att detta synsätt är konserverande. Det blir liten utdelning för Sverige. Men vi har en lång kust och stora havsområden med mycket stor potential för det nya fiske som EMFF styr mot. Därför borde Sveriges andel i fonden vara större med tanke på den potential som finns i utvecklingen av näringsverksamhet i svenska vatten.

Läs hela svaret på

www.skargardarnasrikforbund/remisser

Vad vore en levande skärgård

Skärgårdarna är gamla kulturbygder där brukande av markerna med djurhållning varit en viktig del i hushållet. Detta har givetvis satt sin prägel på landskapet.

Dagens höga natur- och kultur- miljövärden är därför förknippade med djurhållning på öarna, med ängar och hagmarker, betade strandängar, skär och holmar.

Värnandet av odlingslandskapet i skärgårdarna är man enig om idag, vilket även Riksdagen har angivit i nationella miljömål.

Miljöersättningar och jordbruk i skärgårdarna

För att detta arbete skall fungera i praktiken finns verktyg inom EU:s jordbrukspolitik. Där håller man nu som bäst på och förhandlar om villkoren för 2014-2020. Varje land levererar sina positioner och om ett år bör besluten vara tagna. Det är tyvärr ett tekniskt komplicerat paket och svårt att sätta sig in i. Bortsett från åsikter om hur stort paketet ska vara så gäller debatten nu mycket själva innehållet. Lite förenklat handlar det om fördelning mellan direktstöd för all brukad areal (så kallat gårdsstöd) och miljöersättningar som ges till de som åtar sig att bruka särskilt värdefulla natur- och kulturmarker. Det gäller då ofta marker som är mindre lönsamma för bonden.

Det är svårt att få lönsamhet i ett skärgårdsjordbruk eftersom man jämfört med fastlandet drabbas av höga kostnader för transporter av djur och maskiner, tillsyn, byggnader, mycket småskaligt etc. Vintertid kan man vara låst av is. Skärgårdsbönderna bedriver oftast ett lågintensivt jordbruk där man inte i första hand producerar stora mängder kött till betalande konsument. Det handlar i stället ofta om att producera en tjänst till det allmänna, i form av högt uppskattade natur- och kulturvärden, genom året runt aktiva lantbruk i skärgården. Därför är lämpligt utformade miljöersättningar nödvändiga förutsättningar för ett fortsatt aktivt brukande. Miljöersättningarna blir en betalning

för produktionen av gemensamma nyttigheter.

Viktiga för skärgårdarna

Med ett stort beroende av miljöersättningarna är skärgårdsbönderna starkt berörda av hur det framtida jordbrukspolitiska beslutet kommer att se ut. Utöver EU:s beslut om de stora ramarna får sedan varje land göra en nationell anpassning. Då är det jordbruksverket och Landsbygdsdepartementet som är ansvariga. Givetvis är många intressenter redan aktiva och försöker påverka och informera för sina olika intressen för att få mesta möjliga nytta av de resurser som kommer att tillföras.

utan ängar, hagmarker, betade strandängar, skär och holmar?

Betesholme i Sankt Anna.

Foto: Anna-Karin

Den snabba utvecklingen mot ökad stordrift som sker i jordbruket innebär att företagen i den ganska magra skärgårdsmiljön har allt svårare att hänga med. Storleksrationalisering är ingen naturlig väg att gå. Ju längre ut i skärgårdarna man kommer desto magrare är markerna, gårdarna mindre och med orationella ekonomibyggnader. Priserna på jordbruksfastigheter har för länge sedan lämnat sådana begrepp som markernas avkastningsvärden. Man kan säga att lönsamheten avtar snabbt när man ger sig ut på öarna. Samtidigt finns en annan gradient som handlar om att intresset ökar för att bevara den levande skärgården ju längre ut från kusten man kommer. Givetvis finns här också kopplingen till skärgården som rekreationsområde.

Miljöersättningarna är mycket viktiga för bönder med naturbetesmarker. Men det finns också en stor oro i hur de hanteras. Regler förändras, marker som tidigare varit godkända kan plötsligt plockas bort, man kan bli kraftigt återbetalningsskyldig, det är svårt att sätta sig in i de många bestämmelserna. För många innebär oron att man kanske avstår från att söka EU-ersättningar och risken finns

då att man överger brukandet om det inte finns någon vettig ekonomi i arbetet. Bland annat har stora områden skogsbete, som traditionellt är vanligt i skärgården, plockats bort. Det krävs en trygghet för brukaren då han/hon går in i ett skötselavtal och att man ömsesidigt ska hålla detta.

SRF påverkar

Från Skärgårdarnas Riksförbund försöker vi på olika sätt påverka utvecklingen nu under beslutsprocessen. Vi gör det traditionellt genom att skriva remissvar på de utredningar som kommer fram. Vi är också med i Övervakningskommittén av nuvarande landsbygdsprogram, som "jordbrukspolitiken" kallas när den genomförs. Där informerar vi om skärgårdarnas villkor.

Vi har själva bedrivit ett projektarbete "Skärgårdsbönder samverkar" där vi tagit fram konkreta förslag till åtgärder och förbättringar inom jordbrukets regelverk. Likaså kommer vi snart att kunna presentera en uppdaterad inventering av landets skärgårdsbönder. Den kommer att visa att det finns ett mycket litet antal aktiva brukare som faktiskt står för en

mycket stor del av den aktiva landskapsvården året runt i skärgårdarna. En liten, men viktig grupp, när man nu ska skruva på reglerna inför 2014.

Landsbygdsnätverket

Det är roligt att se att våra ansträngningar för ökad uppmärksamhet också ger resultat. När det nationella Landsbygdsnätverket i Sverige har tagit fram förslag till hur man ska arbeta inom jordbrukspolitiken i framtiden så har Skärgårdarna blivit inbjudna. SRF har fått ingå i två arbetsgrupper. En om just "Framtida miljöersättningar" och en om "Sammanhängande landskapsområden". I dessa grupper har vi med vår kunskap om villkoren i skärgårdarna kunnat påverka programskrivarna i Jordbruksverket och på Landsbygdsdepartementet.

Till Bryssel

Extra roligt blev det när det europeiska samarbetet för alla Landsbygdsnätverk (ENRD) skulle bilda en "focusgrupp" för att ge inspel till EU-kommissionen kring miljöersättningarna. Gruppen är stor med deltagare från många länder. När Sverige skulle utse sina representan-

Christer och Inger på Gräsö med några av sina djur.

Foto: Inger Abrahamsson

ter valde man en från Skärgårdarnas Riksförbund och en från föreningen Spannmålsodlarna, som båda varit med i referensgruppen för framtida miljöersättningar. De flesta representanterna från andra länder är kopplade till myndigheter, medan Sverige valt att skicka två aktiva brukare. Ett första möte hölls i Bryssel i mars och det var en mycket positiv upplevelse. Det betonades tydligt hur viktiga de aktiva djurhållarna är för att bevara många värdefulla landskapsområden och att dessa bönder också måste få en bra ersättning för det arbete som görs. Vi kommer att ha ytterligare tre möten under detta året.

Som en del i arbetet med "focusgruppen", så har man bett om att få in exempel från de olika länderna där man visar nyttan med miljöersättningarna. Genom detta så kan man jämföra hur olika länder hanterar frågorna, vad som varit bra eller mindre bra och framföra detta vidare för att förhoppningsvis åstadkomma förändringar. Här har SRF kunnat berätta om goda exempel på hur man i de svenska skärgårdarna har kunna arbeta framsynt med miljöersättningarna.

Tre goda exempel

Det har blivit tre goda exempel som är utvalda för att ge liv åt de olika argument vi har. De har dels använts i "Sammanhängande landskapsområdet" och dels i "focusgruppen" och visar de möjligheter som miljöstöden erbjuder. I en tid med allt mer stor-driftinriktat jordbruk har det också varit viktigt att se på nya former av samverkan mellan mindre företag och grupper av markägare, att det också kan ge goda resultat.

Vi har också markerat behovet av att ha aktiva brukare med, som är villiga att ta ett långsiktigt ansvar.

Gräsö

På Gräsö i Uppland har ett lantbrukarpar utökat sin verksamhet genom att restaurera gamla betesmarker med höga biologiska värden. Gräsö är en ganska stor ö med flera aktiva brukare och myndigheterna värderar ön högt för stora natur- och kulturvärden. Då är det viktigt att det finns några företag som kan växa och få tillräckligt stor volym och lönsamhet för att kunna utöka

sitt åtagande av vården av det gamla kulturlandskapet.

Inger Abrahamsson och Christer Westerberg har under åren successivt utökat sin verksamhet och har idag 60 djur och investerat i nya byggnader. Expansionen är baserad på att de kunnat arrendera mark från olika gårdar där brukandet riskerat upphöra.

Deras medvetna satsning inriktades redan från början på att producera en miljötjänst. Tack vare att naturvärdena är högt uppskattade på Gräsö har de lyckats utveckla sitt företag på detta vis. Ett bra exempel är den lilla halvön Krakskäret. Området består av små åkrar, många gamla hamlade askar, ängslador, sommarladugård samt betesmark. Slätter och bete upphörde gradvis för cirka 45 år sedan. Tack vare landhöjningen hänger ön numera ihop med Gräsö. När Inger och Christer letade efter ytterligare betesmarker för sina djur fick de möjligheten att genomföra ett restaureringsprojekt på Krakskäret i samarbete med Upplandsstiftelsen. En plan upprättades som omfattade 30 hektar, varav 17 hektar blev godkända med högsta biologiska värden.

Arbetena tog tre år att genomföra. Nu pågår ytterligare restaureringar på intilliggande marker.

Utöver den långsiktiga miljönyttan har projektet även givit arbetstillfällen med röjningarna och efter restaureringen kan betesmarkerna utökas. Restaureringen har också förbättrat villkoren för de vilda djuren och området mellan vassbälte och de betade strandängarna skapar skyddade lekområden åt fisk och fiskyngel.

Utan miljöersättningarna skulle det inte ha gått att genomföra en restaurering som denna. Ersättningarna är också grunden för det långsiktiga brukandet av Krakskäret.

Möja

På Möja i Stockholms skärgård fanns gott om nedlagda åkrar och betesmarker. Ingen sysslade mer aktivt med jordgubbsodling eller djurhållning längre och ön växte igen sakta men säkert. För tio år

sedan presenterade en markägare, Henri Tengvall, sin storslagna vision. Han ville åter börja bruka de gamla odlingsmarkerna på ön, skapa sysselsättning och ett levande kulturlandskap. Samtidigt skulle man erbjuda nya produkter från skärgården.

Bakom denna mycket genomtänkta satsning står entreprenören Henri Tengvall som också hade de ekonomiska resurserna att genomföra sin vision. Det handlade inte bara om att åter öppna gamla foder- och betesmarker på Möja och på öarna i naturreservatet. Det fanns även en natur- och kulturskola och ett lokalt slakteri för hela skärgården med möjligheter att marknadsföra produkterna bättre. Ett varumärke Ö-Märkt har också byggts upp kring produkterna.

Med imponerande energi har det på några få år hänt väldigt mycket på Möja. Myndigheterna fick svårt att hänga med i tempot i alla turerna. Tidtabellen är verkligen imponerande:

- 2005** Bygga av ett djurstall med plats för ca 150 tackor och 20 nötkreatur.
- 2006** Möja Markägarförening bildas. Markerna inventeras.
- 2006-07** Bygget av ett slakteri i Tavastboda på Värmdö.
- 2006-09** Åkermark restaureras, maskinhallar byggs, maskiner och djur inskaffas.
- 2009** Möja Natur- och Kulturskola startar med 250 inresande dagselever.
- 2010-11** Länets första mosaikbetesmark, cirka 10 hektar, restaureras.
- 2011** Samarbete med Svartsö inleds, med maskiner och djur från Möja.

2012 räknar man med att ha 140 tackor och 15-20 nötkreatur på bete på Möja, i naturreservatet och på Svartsö. Djuren ska beta på åtta olika öar och vinterfodret tas på två.

Slakteriet i Tavastboda får leveranser av djur från Möja plus från ytterligare ett antal djurhållare i skärgårdsområdet.

Det finns gott om mat för fåren på Möja.

Foto: Eva Widlund

det. Totalt räknar man med att slakta 300 nöt och 1500 lamm i år.

Naturskolan har nu öppet i maj och september och kommer att ta emot 500 - 600 elever per år, varav hälften över två dagar. Eleverna kommer från närmare tio kommuner i länet.

Totalt arbetar idag cirka 10 personer, halv- och heltid, med de olika verksamheterna som startade 2005.

Även om satsningen är enastående i sin omfattning och tydliga vision om en mer levande skärgård långt utöver jordbrukspolitiken och även om ovanligt stora privata insatser skett, så skulle den inte ha genomförts utan samhällets tydliga budskap att miljöersättningarna årligen kan betala för den miljönytta som nu sker i området. De stora investeringarna måste åtföljas av en uthållig jordbrukspolitik som ersätter insatserna även i svårbrukade men värdefulla områden.

Harstena

Det tredje exemplet gäller ön Sandgärdet vid Harstena i Gryts skärgård i Östergötland, där de gamla betesmarkerna har restaurerats. Harstena har varit bebodd sedan 1500-talet och till byn hör också cirka 100 obebodda mindre öar som utnyttjats av ägarna på olika vis. Hemmanet liknar flera andra på ostkusten i sin natur. Men det speciella är att här genomfördes inte laga skiftet på 1800-talet. Så Harstena är fortfarande till största delen oskiftad med mark och vatten samägda.

Ön Sandgärdet är en av de gemensamma mindre öarna. Den var mycket viktig förr med skörd av vinterfoder till djuren, betesmark för nöt och får, odling av potatis och även skörd av hasselnötter som såldes i stora mängder. All denna verksamhet sked-

de med byalagets regler för de gemensamma markerna. När självushållet avtog övergav man gradvis lantbruket för att istället ägna sig mer åt fisket och på senare år även turismen. Det traditionella brukandet av Sandgärdet övergavs. Ängar och åkrar växte igen och den imponerande hasselskogen förföll. Inventeringar av de mycket höga biologiska naturvärdena på ön har visat att dessa är helt beroende av att hävden upprätthålls, att markerna inte växer igen och att man håller betande djur.

Därför kom ett initiativ till restaurering av ön. Det speciella var dock att det inte kom från markägarna själva, utan från engagerade fritidsboende som ville bevara det traditionella odlingslandskapet i skärgården. Genom ett idogt arbete med Per Gräslund i spetsen lyckades man presentera ett genomförbart projekt för de många delägarna. Restaureringen har bekostats dels av pengar via länsstyrelsen, dels från WWF:s skärvårdsfond och dels av intäkter från flisning under röjningen.

Det blev alltså entusiasmen från många människor som inspirerade ägarna, som själva inte brukat ön på många år. Under 2009 - 2011 genomförde man ett stort restaureringsarbete av de gamla betesmarkerna. Gamla stora träd har lyfts fram, nötskogen har restaurerats och nya hasselplantor vårdas. Ett arrendeavtal har skrivits med en aktiv lantbrukare på en ö i närheten som åtagit sig bete och slåtter för att behålla värdena. Markerna kommer nu också in i systemet med miljöersättningar vilket är nödvändigt för det fortsatta brukandet.

Historien om Sandgärdet handlar egentligen om en by som riskerade att tappa kopplingen till den brukade marken, men åter fått upp ögonen för dess värden och möjligheter. Man har väckt ett intresse hos markägarna som genom projektet fått tillbaka en del av sin historia.

Anna-Karin Utbult Almkvist

Nyslagent på Möja i början av juni 2011.

Foto: Eva Widlund

En skärgård öppen för alla

Idag finns det många människor som vill besöka skärgården men som inte kan eller vågar. Det kan handla om äldre människor som inte längre rör sig obehindrat, personer med funktionsnedsättningar, familjer med barnvagn, om människor med invandrabakgrund och andra som inte känner till skärgården och har svårt att hitta rätt information. Ju enklare det är att resa i skärgården, desto fler gäster kan komma. Med bättre tillgänglighet kan man locka många nya och köpstarka kunder och därmed även stärka besöksnäringen.

Kompetensutveckling

Öppen skärgård har därför, med stöd av Europeiska socialfonden, startat *Öppen Skärgård för alla*, en utbildningssatsning för alla som jobbar inom besöksnäringen i Stockholms skärgård. Det handlar om kompetensutveckling. Genom kostnadsfria utbildningar ökas kunskapen och förståelsen för dessa nya gäster, så att

boendeanläggningar, restauranger, butiker, naturvårdare och transportörer kan utveckla sina verksamheter och öka lönsamheten – samtidigt som de höjer bekvämligheten och service-nivån för alla som besöker skärgården.

Behov av kunskap

Utbildningarna har utformats med hjälp av besöksnäringen och representanter för de människor som kommer att dra nytta av bättre tillgänglighet. Tillsammans har de identifierat behovet av kunskap till tre huvudområden:

- värdskap
- fysisk tillgänglighet
- information och kommunikation

Tillgänglighet

Hur får vi människor att känna sig välkomna, oavsett vilka de är? Hur anpassar vi byggnader, båtar, bryggor och markområden så att de fungerar även för personer med funktionsned-

sättning? Och hur blir vi tydligare i vår kommunikation, speciellt med människor som har särskilda behov där rätt information är extra viktig?

Uppskattad utbildning

I oktober 2011 gick den första utbildningen av Öppen skärgård för alla av stapeln. Idag, sju månader senare har 500 personer inom besöksnäringen i Stockholms skärgård tagit del av hur verksamheterna kan göras mer tillgängliga avseende fysisk tillgänglighet, värdskap, information och kommunikation. Och på sätt och vis kan man med ganska enkla medel öka sin lönsamhet.

– Det som är nödvändigt för 10 procent av befolkningen underlättar för 50 procent samtidigt som det är bekvämt för 100 procent, säger projektledare Kersti Wiberg.

Tänka lite annorlunda

Om vi gör det lite enklare för alla dessa människor att besöka skärgården öppnar vi dörren för hundratals nya kunder. Ofta räcker det att tänka lite annorlunda.

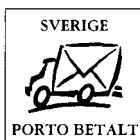
Projektet pågår i tre år. Under den tiden hoppas man att nå närmare hälften av de ca 3 500 människor som arbetar i skärgården idag. På så vis blir Öppen Skärgård för alla en språngbräda i utveckling av Stockholms skärgård som destination, med målet att utveckla en tillväxtregion och ett resmål som är öppet året om.

Eva Widlund

Foto: Bosse Lind
Öppen Skärgård

Läs mer på www.oppenskargardforalla.se

30 år med Riksförbundet SRF

I år har Skärgårdarnas Riksförbund funnits i 30 år, en lång tid kan man tycka. Vad har då hänt i våra olika skärgårdsområden under denna tid? Till nästa nummer av Vi skärgårdsbor vill vi få in berättelser och tankar om hur de senaste trettio åren hos er har sett ut. Skriv några rader och skicka in till redaktionen. Senast 15 juli vill vi ha era bidrag.

Det är många teman som SRF har jobbat med genom åren och som är angelägna frågor för många skärgårdsbor, flera av dem är ständigt aktuella, som transporter, boende och skärgårdens unga - skärgårdens framtid! Förbundets verksamhet har växt. Antalet regionala medlemsföreningar har blivit fler och är idag femton. De arbetar med frågor på lokal och regional nivå. Riksförbundet arbetar mer på nationell nivå. Senaste året har ett antal arbetsgrupper bildats för att bevaka olika viktiga frågor för vår skärgård. I vår tidning och på vår nya hemsida kan man alltid ta del av arbetet som pågår.

Nytt är att det går att bli personlig medlem i Riksförbundet. Ett personligt medlemskap kostar 200 kr. Då får du tidningen Vi Skärgårdsbor fyra gånger per år samt våra elektroniska nyhetsbrev och annan information. Du som vill stödja arbetet för en levande skärgård året om kan göra det på två sätt. Gå med i din lokala förening, kontaktpersoner finns på vår hemsida och bli personlig medlem i Riksförbundet SRF.

Eva Widlund

För personligt medlemskap sätt in 200 kr till Skärgårdarnas Riksförbund
Bankgiro 766-0525 eller Plusgiro 85 86 60 - 4

Glöm inte att ange ditt namn, adress och e-postadress för nyhetsbrevet.

För bidrag till nästa tidning: E-post: redaktionen@skargardarnasriksforbund.se

Postadress: Vi skärgårdsbor, Södra Vinön 112, 715 93 VINÖN

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

De bofasta skärgårdsbornas riksorganisation

Våra medlemsföreningar

Bohusläns Skärgårdsråd

Hvens Byalag

Blekinge Kust- och Skärgårdsförening

Smålandskustens Skärgårdsförening

Östergötlands Skärgårdsförening

Visingsörådet

Vinöns Kultur- och Hembygdsförening

Sörmlands Skärgårds Intresseförening

SIKO Skärgårdens Intresseföreningars
Kontaktorganisation (Stockholm)

Gräsö Skärgårdsråd

Söderhamns Kust- och Skärgårdsförening

Hemsö Skärgårdsförening

Holmöns Utvecklingsforum

Luleå Skärgårdsförening

SURF Skärgårdens Ungas Riksförening

Läs mer om våra föreningar på bemsidan
www.skargardarnasriksforbund.se

Hemsköborna ...om alternativ rörelse i skärgårdsmiljö:

Originalserie av Anders Persson & Thomas Norberg/Copyright 2011

